



Örebromodellen – för en jämlik förskola

En handbok

Örebro kommun
Förskola & Skola
orebro.se 019-21 10 00



ÖREBRO

Kastanjens förskola, Örebro 2018-09-19
(Reviderad 2019-06-26)

Innehåll

Om Örebromodellen – för en jämlik förskola	3
Vad är Örebromodellen – för en jämlik förskola?	3
Ett temainriktat värdegrundsarbete	4
Varför ska vi arbeta utifrån	
Örebromodellen - för en jämlik förskola?	5
Vad är jämlikhet, normkreativitet och ICDP?	7
Att påbörja arbetet	8
De första stegen för en jämlik förskola	9
Diskussionsförslag för personalgruppen	9
Temaområden	10
Upprätta en handlingsplan	11
Idékarta	12
Pedagogiska planeringar	13
Hur förankras temaområdet i barngruppen?	14
Dokumentation – ett levande verktyg	15
I mål	16
Vad står loggan för?	16
Steg för steg	17
Bilagor	

Om Örebromodellen – för en jämlik förskola

Kastanjens förskola, i Örebro kommun, påbörjade hösten 2016 ett eget projekt med fokus på värdegrunds-, normkreativitets- och jämlikhetsfrågor. Förskolan utvecklade ett verktyg med namnet

Örebromodellen – för en jämlik förskola.

Att arbeta med modellen handlar om att alla människor, stora som små, har rätt att vara olika på lika villkor.

Vad är Örebromodellen – för en jämlik förskola?

Modellen är ett verktyg som kan användas som underlag i arbetet kring värdegrunds-, normkreativitets- och jämlikhetsfrågor, som i sin tur är främjande och förebyggande för trygghetsarbetet inom utbildningen. Arbetsunderlaget är en del av det dagliga förskolearbetet, med utgångspunkt i läroplanen (Lpfö 18), FN:s barnkonvention och diskrimineringslagen. Modellen är tänkt att bidra till ökad måluppfyllelse i förskolan och kan användas inom flera ämnesområden i utbildningen.

Ett mål med **Örebromodellen – för en jämlik förskola** är att barnen ska bli trygga individer med god självkänsla och utveckla sin empatiska förmåga, men även att barnen utvecklar en förståelse för människors olikheter och egenvärde.

Ett annat mål med modellen är att ge pedagogerna ett varaktigt förhållningssätt som bygger på normkreativitet, jämlikhet och vägledande samspel (ICDP). Verktøyet är till för att inspirera förskolor till ett fördjupat arbete med allas lika värde, mänskliga rättigheter, likabehandling och bemötande. På ett tydligt sätt synliggörs även arbetet med jämlikhet för vårdnadshavare.

Ett temainriktat värdegrundsarbete

Örebromodellen – för en jämlik förskola bygger på ett temainriktat värdegrundsarbete som kan förankras i utbildningen oberoende av vilken utbildningsbakgrund pedagoger har och oavsett ålder på barnen.

Modellen är indelad i sex olika temaområden:

Lika-olika

Rättigheter

Lek

Kommunikation

Miljö

Tro

Hur länge förskolan arbetar med varje temaområde kan variera, beroende på barngruppens utvecklingsbehov och intressen.

Verktøyet är ett stöd i arbetet med värdegrunds-, normkreativitets- och jämlikhetsfrågor och blir en naturlig del av det dagliga förskolearbetet.

Varför ska vi undervisa utifrån Örebromodellen - för en jämlik förskola?

Förskolans arbete utgår från styrdokument, lagar och politiska direktiv. Läroplan för förskolan, Lpfö 18 beskriver ett av förskolans viktiga uppdrag, under rubriken ”Förskolans värdegrund och uppdrag”:

”Var och en som verkar inom förskolan ska främja aktning för människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar, samt solidaritet mellan människor. Inget barn ska i förskolan bli utsatt för diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder, ” (s.5)

Ovanstående text väcker frågor som, Hur undervisar vi på förskolan om individens frihet? Vilket förhållningssätt har pedagoger gällande jämställdhet mellan könen? Vad har vi för normer på förskolan?

Undervisningen med jämställdhet och likabehandling innebär att pedagoger i behöver bearbeta sina egna attityder och föreställningar och lära sig se normer, könsmonster och diskriminering i sin egen vardag och i utbildningen.

Örebromodellen – för en jämlik förskola ger förutsättningar att på ett effektivt sätt undervisa framgångsrikt med läroplansmålen, kombinera med Örebro kommuns målsättning ”Skolutveckling tillsammans Topp 25 2025, FN:s Barnkonvention och de lagstadgade diskrimineringsgrunderna.

Barnkonventionen

FNs barnkonvention är indelad i 54 artiklar, nedanstående punkter kallas för de fyra grundprinciperna (som de övriga artiklarna bygger på).

- Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras. (artikel 2)
- Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. (artikel 3)
- Alla barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling. (artikel 6)
- Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad. (artikel 12)

Arbetet med **Örebromodellen – för en jämlik förskola** genomsyras av dessa grundprinciper.



Vad är jämlikhet, normkreativitet och ICDP?

Jämlikhet

Jämlikhet betyder att alla människor är lika mycket värda och att alla människor har lika rättigheter. I politiska sammanhang avser termen ibland även individernas lika möjligheter till inflytande. Det är skillnad på jämlikhet och jämställdhet. Jämställdhet handlar om jämlikhet mellan könen (man och kvinna), medan jämlikhet syftar på alla människors lika värde¹.

Normkreativitet

Normer är som outtalade regler som påverkar hur och vad vi gör, tänker eller förväntas göra samt påverkar vad som ger status och makt. Normerna blir tydliga främst när vi bryter mot dem och leder ofta till utanförskap av något slag, och inte sällan till diskriminering. Normkreativitet på förskolan handlar om att ha ett barnperspektiv. Varje barn ska få möjlighet att utvecklas som individ, så att begränsade normer och förväntningar inte styr barnets utveckling. Utgångspunkten är ett normkritiskt perspektiv som hjälper oss att se normer och deras konsekvenser. För att förändra normer krävs det dock handling, och det är vad vi kallar normkreativitet.²

För att förskolan ska kunna exemplifiera allas lika värde i förskolan på ett trovärdigt sätt måste hierarkier, värderingar och normer synliggöras. Viktigt är även att alla barn i förskolan respekteras som människor, utifrån de rättigheter de har och de medborgare de är.³

¹ Giddens, A. *Sociologi*. Studentlitteratur, Lund (2003)

² Salmson, K & Ivarsson, J. *Normkreativitet i förskolan*. Olika förlag (2016)

³ Skolverket. *Förskolans och skolans värdegrund*. Stockholm (2013)

ICDP

Vägledande samspel är ett hälsofrämjande program grundat i modern forskning om vad som främjar barns utveckling. Programmet syftar till att stärka det positiva samspelet mellan barn och vuxna, en förutsättning för alla barns lärande och utveckling. Programmet är väl förankrat i förskolans uppdrag vars syfte är att barn inhämtar och utvecklar kunskaper och värden i samspel med andra. Programmet stödjer arbetet med mänskliga rättigheter. ICDP förmedlar samma förhållningssätt och syn på barn som barnkonventionen.

Att påbörja arbetet

För att arbetet ska bli så bra som möjligt behöver modellen förankras bland personal, barn och vårdnadshavare på förskolan.

Ta upp frågan på en arbetsplatsträff eller dylikt så att ni tillsammans kan bestämma hur ni ska gå vidare för att förankra modellen i utbildningen. Vad vill ni göra? Vem gör vad? Hur kan arbetet praktiskt komma att se ut? Vad har ni för möjligheter och utmaningar?

Vad blir första steget?



De första stegen för en jämlik förskola

För att undervisa normkreativt och främja jämlikhet behöver personalen se sin egen roll som pedagog och kritiskt granska vilka normer som hen förmedlar, men även granska normer som råder inom den egna utbildningen.

Diskussionsförslag för personalgruppen

Vad har vi för värdegrund i vår utbildning? Våra värderingar speglas i vår syn på barnen. Vad är det som styr dina egen värderingar? Har vi en gemensam barnsyn i utbildningen?

Det är viktigt att diskussion förs utifrån vår roll som pedagog, att vi kan skilja på det professionella och det privata.

Hur vill vi att vår utbildning ska vara utifrån ett normkreativt- och jämlikhets perspektiv?

Diskutera över hur ni i nuläget arbetar med normkreativitet- och jämlikhet på förskolan, använd er av bilaga 1 och 2 och reflektera utifrån checklistorna.

Första temaområdet att undervisa i är **Lika-olika**, tanken är att ni under detta temaområde ska komma in i arbetssätt och tankegång kring modellen samt fördjupa ert förhållningssätt kring normkreativitet.

Temaområden



Örebromodellen

– för en jämlik förskola
är indelad i sex
olika temaområden.



I undervisningen med ett temaområde kan det uppkomma många idéer på utvecklingsområden som ni vill jobba med. Hur lång tid ni undervisar i ett temaområde kan se olika ut beroende på barngruppens utvecklingsbehov och intressen. Undervisningen med det specifika temaområdet kan pågå allt ifrån en termin till flera terminer.

Upprätta en handlingsplan

I handlingsplanen beskriver ni vilket temaområde ni vill undervisa i och vilka områden er utbildning/barngrupp vill utvecklas inom. Ni beskriver också hur utbildningen organiseras, kopplas till läroplanen och hur det synliggörs och kommuniceras. Handlingsplanen är sedan grunden för er utbildning. Delge er handlingsplan och få återkoppling på den från er rektor.

Att ta fram en handlingsplan är en demokratisk process, se därför till att alla inblandade pedagoger får möjlighet att påverka. Efter återkopplingen från rektor kan arbetet påbörjas.

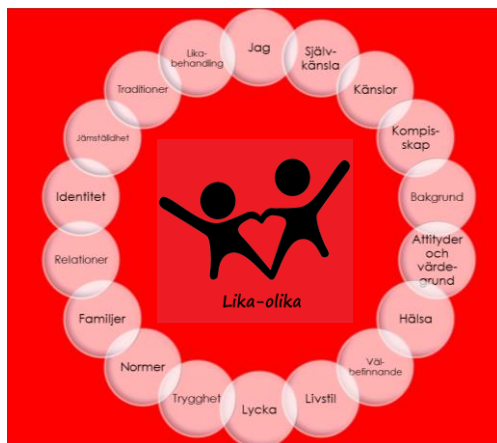
I handlingsplanen besvarar ni följande frågeställningar:

- Syftet med temaområdet.
- Vilka läroplansmål arbetar vi med genom detta temaområde? (förslagsvis ca 6 mål per temaområde)?
- Hur kan vi se att vi arbetar med målen?
- Vad vill vi att barnen ska få uppleva och lära?
- Vilken metod använder vi för att skapa bästa tänkbara förutsättning för lärande?
- Hur ska undervisningen dokumenteras/kommuniceras?
- Tidsplan

(se exempel på hur en handlingsplan kan se ut, bilaga 3)

För att på bästa sätt förankra **Örebromodellen – för en jämlik förskola** i utbildningen behöver personal, barn och vårdnadshavare introduceras i vad det innebär att arbeta med modellen.

Idékarta



Varje temaområde är omfattande och innehåller en idékarta med bubblor där ni kan hämta inspiration kring vad som kan stimulera, utveckla och utmana den egna barngruppen.

Det första temaområdet är **Lika-olika**. När ni är klara med detta temaområde så väljer ni valfritt vilket av de andra fem temaområden ni vill fortsätta arbeta med. Välj utifrån det ni inspireras av och tycker är roligt, ta hjälp av bubblorna på idékartan för att ta nya steg och utforska okända områden.

I temaområdet **Lika-olika** kan utvecklingsområden utifrån målen exempelvis vara: *"På vilka sätt kan vi vara olika", "Hur kan familjer se ut?", "Vem är jag?", "Hur kan vi utveckla barnens sätt att hantera konflikter och oenigheter?"*

Pedagogerna planerar olika aktiviteter att genomföra med barnen och skriver sedan pedagogiska planeringar utifrån dessa aktiviteter, idékartan (och handlingsplanen). Aktiviteterna anpassas utefter barnens intresse och förutsättningar.

Pedagogiska planeringar

I varje temaområde gör ni flera olika pedagogiska planeringar utifrån handlingsplanens mål. Exempel på hur en pedagogisk planering kan se ut, se bilaga 4.

Planeringarna kan med fördel vara korta och koncisa, huvudsaken är att de didaktiska frågorna finns med samt att koppling till läroplan (Lpfö 18) framkommer i planeringen. Tänk på att planeringarna bör vara så tydliga och konkreta som möjligt då kollegor och vårdnadshavare ska förstå syftet med aktiviteten.

Dokumentationen av de pedagogiska planeringarna kan med fördel delas upp mellan pedagogerna. Alla pedagoger behöver inte vara delaktiga i dokumentationen, även om de är delaktiga i själva aktiviteten med barnen.

Genom att koppla er pedagogiska planering till läroplanen förtydligas hur undervisningen bidrar till barnens utveckling, lärande och inflytande. Det blir även tydligt för vårdnadshavare hur ni undervisar utifrån läroplanen (Lpfö 18).

När ni gjort klart en aktivitet med barnen och skrivit en pedagogisk planering kring denna så delger ni planeringen för vårdnadshavare så de kan ta del av undervisningen.

Hur förankras temaområdet i barngruppen?

En viktig del i undervisningen med **Örebromodellen – för en jämlik förskola** är att göra barnen delaktiga i diskussioner kring olika normer. Förhoppningen är att de ska kunna förhålla sig kritiskt och se fler möjligheter.

Ställ generativa och öppna frågor till barnen, exempelvis, ”Hur är en snäll kompis?”, ”Vad mår du bra av?”, ”Vad är kärlek för dig?” och ”Vad händer om vi inte kan visa känslor”. Ni som pedagoger behöver inte ha svaren på frågorna, se er själva som medupptäckare.

Ni kan exempelvis göra tankekartor med barnen kring temaarbetet, utvecklingsområdena eller aktiviteterna som ni väljer att jobba med, använd er av bilder, ord och symboler.

Ni kan undervisa med utvecklingsområdena på olika sätt i olika åldersgrupper och avdelningar.

Handlingsplanen och utvecklingsområdena är grunden för undervisningen. I processen väver ni sedan in barnens idéer och intressen. Det är möjligt att undervisningen tar nya, spännande vägar. Detta dokumenterar ni sedan i er redovisning.



Dokumentation - ett levande verktyg

Kontinuerlig dokumentation och reflektion av handlingsplanen ligger till grund för utvärdering och analys, och för att på ett systematiskt sätt säkerställa kvalitetsarbetet.

Den pedagogiska dokumentationen kan se ut på olika sätt, exempelvis kan barnens reflektioner/bilder sättas upp på väggar i utbildningen (se bilaga 5). Barnens dokumentation kan även finnas i eventuella portfoliopärmar eller digitala kommunikationsverktyg (exempelvis Unikum).

Dokumentationen kan även exemplifieras i pedagogiska planeringar (se bilaga 4) och i utvärderingar av utbildningen.

Reflektion och analys av **Örebromodellen- för en jämlik förskola** gör ni i ett utvärderingsformulär (se bilaga 6). Där beskriver ni temaområdets arbetsprocess för att kunna bedöma om undervisningen bedrivits mot målen.

Utvärdering från vårdnadshavare kan ske på olika sätt, exempelvis genom enkäter eller föräldramöte-/råd. Det är viktigt att barnens tankar och reflektioner kring temaområdet också framkommer i dokumentationen.

Dokumentationen i utvärderingsformuläret kan ni hålla vid liv genom att kontinuerligt skriva och infoga bilder om ni så vill. Avsikten med bilderna är att de ska illustrera ert arbete så att vårdnadshavare och rektor ska få en tydlig bild av vad ni har gjort.

I utvärderingsformuläret beskriver ni även era reflektioner av temaområdet. Hur har ni upplevt det? Vad var kul? Intressant? Svårt? Utmanande? Utvecklande? Här kan ni också skriva om ni knutit an ert arbete till något ni läst i en

artikel, något som ni har lärt er genom kompetensutveckling eller något ni har uppmärksammat från relevant forskning.

Reflektionsdelen i utvärderingsformuläret är en hjälp när ni ska formulera nästa handlingsplan. Där ser ni vad som har fungerat och vad som behöver följas upp och utvecklas ytterligare. Denna dokumentation kan ni också använda i förskolans övergripande kvalitets- och trygghetsarbete.

I mål

När ni är klara med er utvärdering är det dags att delge er rektor vad ni gjort. Efter återkoppling från er rektor presenterar ni ert färdiga arbete för vårdnadshavare.

Ni kan exempelvis presentera ert temaarbete med **Örebromodellen- för en jämlik förskola** genom en utställning, en teater eller en rundvandring på förskolan.

Sedan är det dags att ta sig an nästa temaområde för att fortsätta utvecklingsarbetet på förskolan.

Vad står loggan för?

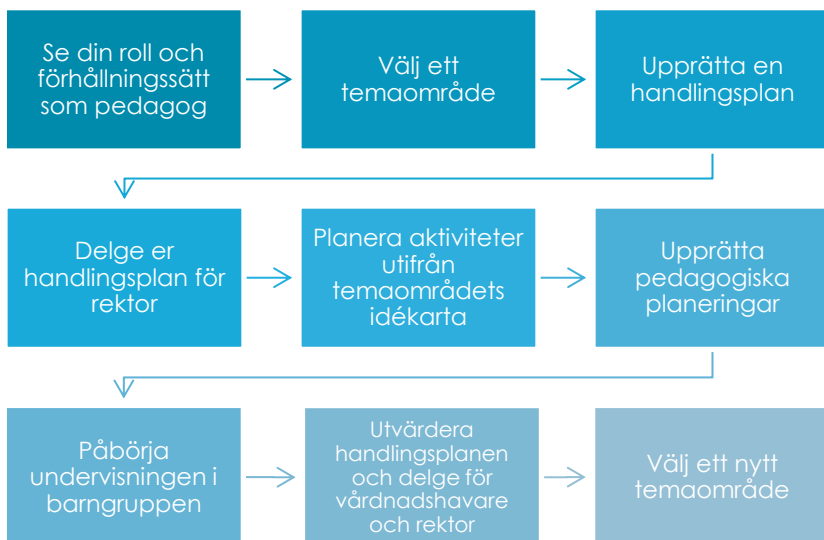


Vår förskola arbetar för jämlikhet och pedagogerna har ett normkreativt förhållningsätt.

Alla barn ska få vara
sitt bästa jag.

Alla människor har rätt
att vara olika på lika villkor.

Steg för steg



Till varje temaområde finns en kort beskrivning om vad temat innebär och som visar er steg-för-steg hur ni går till väga. Där hittar ni även idékartan över temat.



Checklista för en jämlik förskola

- Blir alla barn och vuxna bekräftade på ett positivt sätt som individ varje dag? Vilka rutiner har ni för detta?
- Tilltalas alla barn som individ med sitt namn? (inte med orden tjejer/flickor eller killar/pojkar)
- Vilka metoder har ni för att fördela talutrymmet så att alla barn får öva på att ge och ta plats?
- Vem läser och sjunger ni om? Hur ser representationen ut i era böcker, sagor, sånger och läromedel när det gäller de olika diskrimineringsgrunderna. Representeras den mångfald som finns i samhället?
- Känner barnen sig trygga att uttrycka alla sina olika känslor?
- Har alla barn någon vuxen att vända sig till för att prata med om jobbiga saker?
 - Hur kan ni säkerställa detta?
- Respekteras alla barns uttryck för nej?
- Ingår genusperspektivet i alla era aktiviteter?
 - På vilket sätt ingår det?
 - Vilka blir representerade?
 - Vilka exempel använder du, vilket urval gör du och vad väljer du bort?
- Hur säkerställer ni att alla barn ges möjlighet att vara delaktiga i alla aktiviteter?

- Hur arbetar ni för att förebygga kränkningar - verbalt och fysiskt våld?
- Hur synliggör ni att all kärlek är lika mycket värd?
- Hur synliggör ni olika familjekonstellationer på er förskola?

Checklistan kommer från jamstallt.se och är taget från boken: **En jämställd förskola & skola – teori och praktik** av Kristina Henkel (2012)

I boken kan läsas mer om jämställdhet och hur det kan bli en del av förskolans vardag.

Checklista - att tänka normmedvetet:

- Benämna alla barn med deras namn, undvik orden tjejer och killar, pojkar och flickor etc.
- Ha alltid syfte och mål med varje temaområde/arbete/lek/grupp klart för dig: Varför gör vi detta? Vad är budskapet? Kan alla vara med?
- Förutsätt inte att det finns ett enhetligt ”vi” i barngruppen eller personalgruppen. Prata därför inte i termer av ”vi” och ”dem” Prata istället om olika individer med olika bakgrund, religion, familj osv.
- Olika – lika. Använd ordet olika ofta så blir det en självklarhet. Bekräfta att vi är olika på utsidan och lever våra liv olika men på insidan är vi alla lika – vi har alla känslor och blir ledsna om vi inte får vara med i leken oavsett om det beror på hur vi ser ut, vad vi har på oss, intressen, språk osv.
- Problematisera normen och de begränsningar den leder till istället för att titta på det som avviker från normen.
- Tänk på att inte befästa normer och föreställningar. Istället för att prata om hur t.ex. killar och tjejer är kan du prata om förväntningar på och föreställningar om tjejer och killar.
- Förutsätt att den du talar om finns i rummet.
- Att ha högt i tak är inte detsamma som att acceptera att personer eller grupper kränks. Agera alltid! Säg ifrån! Tänk på att du sätter normen.
- Låt alla komma till tals, ett jämt fördelat talutrymme är av största vikt och ett tecken på att du som pedagog tycker att alla är lika intressanta.

- Fundera igenom hur du hanterat att barn, vårdnadshavare, kollegor har olika funktionsförmåga och olika sociala och ekonomiska förhållanden.
- Ta reda på vilka ord och uttryck du använder, men även vad du inte säger och inte gör! Vilka normer förmedlar du?
- I teater, lekar och rollspel är det bra om killar får spela tjejer och tvärtom. Detta leder till större genusöverskridande igenkänning och mindre stereotypa berättelser om könen.
- Se över er förskolemiljö – vilka bilder har ni på väggarna? Finns det en mångfald av förebilder när det gäller kön, ålder, etnicitet, hudfärg, funktionalitet, kärlek, familjebilder, religion?
- Vilka normer finns i det material ni använder? Speglar det en mångfald eller är vissa perspektiv och sätt att vara dominerande?
- Vilken litteratur har ni på förskolan – speglar den en mångfald? – Vad är normen i de böcker ni läser?
- När och hur pratar ni om normer och jämlikhet med barnen?
- Hur ger ni barnen ett kritiskt förhållningsätt till normer?
- Hur gör ni för att få barnen att känna att de är subjekt som kan dels ifrågasätta men även förändra stereotypa och diskriminerande normer?

Checklistan kommer från jamstallt.se



Exempel på handlingsplan

Örebromodellen - för en jämlik förskola



Temaområde: Lika-olika

Syftet med temaområdet

Alla har rätt att få utvecklas till de unika personer de är. Att få vara som hen vill utan negativ yttre påverkan. Det är därför så viktigt att vi vuxna hjälper barnen att utveckla sin förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation. Att kunna vara öppen, visa respekt och känna solidaritet. Alla på förskolan har rätt att må bra, tillsammans hjälps vi åt.

Vilka läroplansmål arbetar vi med genom detta temaområde? (förslagsvis ca 6 mål per temaområde)?

Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla

- öppenhet, respekt, solidaritet och ansvarstagande,
- förmåga att ta hänsyn till och leva sig in i andra människors situation samt vilja att hjälpa andra,
- sin identitet och känna trygghet i den samt medvetenhet om rätten till sin kroppsliga och personliga integritet,
- självständighet och tillit till sin egen förmåga,
- förmåga att lyssna på och reflektera över andras uppfattningar samt att reflektera och ge uttryck för egna uppfattningar,
- respekt och förståelse för alla människors lika värde och de mänskliga rättigheterna, och

Hur kan vi se att vi arbetar med målen?

I de pedagogiska planeringarna som vi gör i Unikum, kopplar vi de olika läroplansmålen till vår undervisning. Läroplansmålen kopplas också till dokumentationen som vi gör, för att systematiskt synliggöra för oss själva samt för vårdnadshavare.

Vad vill vi att barnen ska få uppleva och lära?

- Utveckling utan begränsade normer och förväntningar.
- Jag är unik och värdefull.
- Samarbetsövningar-/ utmaningar.
- Konflikthantering.
- Reflektion över sitt eget handlande och hur kompisars handlande påverkar en.
- Trygghet och trivsel på förskolan, få en ökad förståelse för vad trygghet är.
- Olikheter i olika miljöer och sammanhang.
- Olikheter i olika familjer.
- Olikheter kan komplettera varandra. Det är okej att tycka olika.
- Fördjupning i sina känslor, erfara känslor i olika former. Alla känslor accepteras och är viktiga, de kan uttryckas och se olika ut hos olika människor.
- Att det finns olikheter i olika miljöer och sammanhang. Olikheter kan komplettera varandra, det är okej att tycka olika.

Vilken metod använder vi för att skapa bästa tänkbara förutsättning för lärande?

- Vi har ett normkreativt- och jämlikt förhållningssätt med ICDP som grund.
- Barnen på förskolan ska tillsammans få diskutera och utforma citat över hur vi är och hur vi ska vara mot varandra på förskolan, trivselregler.
- Reflektion över sitt eget handlande och hur kompisars handlande påverkar dem.
- Vi kommer att utgå från ett normkreativt perspektiv när vi planerar aktiviteter med barnen.
- Läs barnböcker, exempelvis *"Tio små kompisböcker"* (Palm, 2011) och barnen får sedan göra olika övningar utifrån böckerna. De ska även få reflektera och dokumentera sina upplevelser.
- Vi ska utgå från ett normkritiskt perspektiv när vi lånar eller läser böcker.
- Barnen ska få vägledning och verktyg av pedagogerna att förebygga och kringgå konflikter. Pedagogerna kommer att uppmuntra till goda handlingar.

- Pedagogerna kommer kontinuerligt samtala om trygghet.
- Vi kommer att spela teater för barnen som handlar om olikheter m.m.
- Vi kommer skapa magnetsagor med relevant innehåll, känslor, olikheter med mera.
- Vi kommer visa på olika att olikheter finns i olika miljöer och sammanhang.
- Vi kommer introducera ett gosedjur, ”Mjukis”, som ska få följa med barnen hem och se hur barnen har det hemma.
- Vi kommer visa bilder som visar olika familjer i olika miljöer och samtala kring dessa.
- Vi kommer att göra samarbets-aktiviteter/utmaningar, samtala med barnen om att vi kan hjälpa varandra genom att vi är olika, har olika egenskaper och kan olika saker.
- Vi kommer att uppmärksamma barnens olikheter som positiva egenskaper.
- Vi kommer integrera olikheter i olika ämnen, exempelvis gymnastik och skapande (fin- och grovmotorik).
- Vi kommer att prata om känslor och försöka öka barnens medvetenhet kring sina egna känslor. Vi kommer även att uppmärksamma att känslor ser olika ut hos olika människor.

Hur ska undervisningen dokumenteras/kommuniceras?

- Pedagoger och barn dokumenterar tillsammans barnens tankar, kommentarer och resonemang. Tillsammans med barnen tittar vi på dokumentationen och reflekterar kring det.
- Vi pedagoger använder dokumentationen som underlag för analys och utvärdering inom området.
- Alla barn deltar efter förmåga och intresse.
- Dokumentationen sätts upp på väggar och läggs upp på Unikum för barn och vårdnadshavare, samt sätts in i barnens portfoliopärmar.

Tidsplan:

Vi kommer att dela upp arbetet i arbetslaget så att alla pedagoger blir delaktiga. Vi kommer att planera individuellt, parvis och i grupp, planeringen gäller hela förskolan. Vi kommer att arbeta med detta temaområde under hela läsåret, 2016/2017.



Exempel på en pedagogisk planering

Temaområde Lika-olika
– ett arbete med
"Tio små kompisböcker".

Läroplansmål

”Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar öppenhet, respekt, solidaritet och ansvar” (Lpfö 98 Reviderad 2016)

Syfte

Med hjälp av "Tio små kompisböcker" och uppgifter till dessa får barnen möjlighet att fördjupa sin kunskap kring sina känslor. Barnen får även en ökad förståelse för kompisars känslor. Bokserien "Tio små kompisböcker" handlar om hur man är en bra kompis. Hur ska man göra när man gjort någon kompis ledsen? Hur gör man någon annan glad? När blir jag glad? Vad gör man när man samarbetar? Hur visar jag mina känslor? Böckernas innehåll kan kopplas till deras vardag och saker som de varit med om. Barnen ska få positiva lästunder på förskolan och kan förhoppningsvis våga tala om saker som är svåra genom att samtal runt handlingen i boken genomförs. Barnen kan få erfarenhet att känna med någon annan.

Vad vill vi att barnen ska få uppleva och lära?

Böckerna "Säg förlåt", "Dela med dig", "Lugna ner dig", "Visa dina känslor", "Säg stopp", "Prata om det", "Vänta på din tur", "Samarbeta", "Sprid glädje", "Lyssna och kom överens" som ingår bokserien "Tio små kompisböcker", av Linda Palm och Lisa Sollenberg kommer att på olika sätt användas i undervisningen för att ge inspiration och leda till samtal om hur man är en bra kompis och prata om olika känslor. Böckerna ger även inspiration till att samtala om allas lika värde och allas olikheter. Barnen får olika uppgifter utifrån böckerna. Vi kopplar även innehållet till sång, lekar och ramsor som hjälper barnen att bli bra kompisar.

Vilken metod använder vi för att skapa bästa tänkbara förutsättning för lärande?

En pedagog läser boken tillsammans med barnen. De samtalar under tiden om vad som sker i boken. Tillsammans kan man se eventuella likheter med vad som sker i vardagen runt barnen. *"Läsning utvecklar barnens språkliga förmåga, fantasi och kreativitet och även den empatiska förmågan. Genom läsning får barnen uppleva glädje, men också tröst i svåra situationer."* ("Läsglädje i skolan: en bok om litteraturundervisning tillsammans med slukarålderns barn" av Helen Amborn & Jan Hansson, 1998)

Barnen får uppgifter att genomföra utifrån boken vi läser, antingen enskilt eller tillsammans med kompisar i olika gruppkonstellationer. Alla barn deltar efter förmåga och intresse.

Vem/vilka ska delta i undervisningen?

Alla barn deltar i olika gruppkonstellationer utifrån förmåga och intresse.

Var ska undervisningen genomföras?

På båda avdelningarna under lär- och kompisvilan och på förmiddagen för de barn som sover på vilan.

När ska undervisningen genomföras?

Under vecka 38-40 HT-16.

Hur ska arbetet dokumenteras/kommuniceras?

Vi dokumenterar barnens tankar, kommentarer och resonemang. Tillsammans med barnen tittar vi på dokumentationen och reflekterar kring det. Vissa av barnens uppgifter och reflektioner hamnar i barnens portfoliopärmar samt barnens lärlogg på Unikum. Pedagoger dokumenterar utvärderingen av undervisningen varje vecka under reflektionstid.

Vårdnadshavare delges den pedagogiska planeringen via Unikum.

Så här kan dokumentationen se ut, utifrån den pedagogiska planeringen för "Tio små kompis-Böcker".

Utifrån "Tio små kompisböcker", med olika titlar har barnen bland annat reflekterat över sina känslor.



Barnen har ritat en tankekarta om sig själva, den beskriver dem utifrån intressen och egenskaper, samt vilka känslor de känner i olika situationer. Sedan har alla barnen på ett samlingstillfälle gissat vem som är vems teckning, utifrån egenskaperna.



Exempel på Utvärdering

Örebromodellen- för en jämlik förskola



Temaområde: Lika-olika

Vilka var målen med detta temaområde

- Vem är jag?
- På vilka sätt kan vi vara olika?
- Vad har vi för känslor och hur uttrycker vi dem?
- När mår jag bra?
- Hur är en bra kompis?
- Hur hanterar vi konflikter och oenigheter?

Hur har vi upplevt arbetsprocessen?

Vi började terminen med att tillsammans i arbetslaget påbörja en handlingsplan och utifrån denna göra en grovplanering över läsåret, tidsplan och ansvarsfördelning på pedagogerna.

Vissa pedagoger har upplevt det utmanande att arbeta på ett normkreativt vis, då detta förhållningssätt är relativt nytt att tänka för flera av oss. Eftersom vi alla upplevde att vi behövde mer tips på hur en kan tänka normkreativt så har vi läst relevant litteratur kring normkreativt förhållningssätt. Vi har även påmint varandra och haft många pedagogiska diskussioner kring hur vi agerar/använder orden i vissa situationer. Hela arbetslaget upplever att vi utvecklats, dels som team och dels som individer. Vi upplever att vi alla har utvecklats yrkesmässigt och alla har blivit mer medvetna i vårt förhållningssätt och bemötande både med barn och vårdnadshavare.

Vad har fungerat bra?

Vi tycker att aktiviteterna med barnen har fungerat väldigt bra. De har över lag varit entusiastiska och intresserade under hela processen. Vi ser att förhållningssättet som pedagogerna och barnen har speglar verksamheten. Vi tycker att arbetsfördelningen i arbetslaget har fungerat bra, alla har varit delaktiga i processen.

Vad har fungerat mindre bra?

Det har varit en utmaning att hitta aktiviteter för de yngsta barnen som ännu inte har språket. Vårt fokus har varit att vara extra medvetna i vårt förhållningssätt och vi har gjort enklare aktiviteter med de yngsta barnen.

Hur vet vi det?

Vi ser att barnen i större utsträckning än tidigare löser konflikter på ett konstruktivt sätt. Barnen lär även av varandra. Vårt Kompistråd har varit till bra hjälp under konfliktsituationerna. Vi ser att barnen är omtänksamma med varandra och leker i blandade konstellationer (barnen leker inte kategoriserat med varandra, d.v.s. tjejer/killar, ålder m.m.). I rollekarna leker barnen mycket familj. I dessa lekar finns inga regler om att det bara finns en mamma eller en pappa. Barnen är vad de vill vara, ibland är det exempelvis tre mammor och en farmor, och dessa lekar, upplever vi, är naturliga för barnen. Vikarier och studenter berättar att de upplever att barnen är ”så snälla med varandra”, att de tycker att det inte finns så mycket konflikter på avdelningarna.

Vad ville vi att barnen skulle få uppleva och lära?

- Utveckling utan begränsade normer och förväntningar.
- Att jag är unik och värdefull.
- Samarbetsövningar-/ utmaningar.
- Konflikthantering.
- Reflektion över sitt eget handlande och hur kompisars handlande påverkar en.
- Trygghet och trivsel på förskolan, fått en ökad förståelse för vad trygghet är.
- Olikheter i olika miljöer och sammanhang.
- Olikheter i olika familjer.
- Att olikheter kan komplettera varandra. Det är okej att tycka olika.
- Fördjupning i sina känslor, erfara känslor i olika former. Alla känslor accepteras och är viktiga, de kan uttryckas och se olika ut hos olika människor.
- Att det finns olikheter i olika miljöer och sammanhang. Olikheter kan komplettera varandra, det är okej att tycka olika.

Hur har barnen gjorts delaktiga och fått inflytande?

Barnen har visat stort intresse för detta temaområde. De har ställt nyfikna frågor men samtidigt har vi upplevt att de har tyckt att det är självklart att vi är olika. Under hela processens gång har pedagogerna uppmuntrat barnen att ta egna initiativ och ta egna beslut.

Vilken metod och undervisning har vi använt för att skapa bästa tänkbara förutsättning för lärande?

- **Pedagogerna har haft ett normkreativt- och jämlikt förhållningssätt med ICDP som grund.**
- **Tillsammans utforma trivselregler för förskolan. Hur vill vi att vi ska vara mot varandra på förskolan?**

Barnen på förskolan har tillsammans diskuterat och utformat citat över hur vi är och hur vi ska vara mot varandra på förskolan. Dessa citat finns sedan vara synliga för alla på förskolan. Om konflikter uppstår kan dessa citat vara till hjälp för att lösa konflikten. Citaten genomsyrar vardagen på förskolan.

- **Reflektion över sitt eget handlande och hur kompisars handlade påverkar dem.**

Vi har läst ”Tio små kompisböcker” (Palm, 2011) och barnen har sedan gjort olika övningar utifrån böckerna. Med hjälp av böckerna har barnen förhoppningsvis fått en möjlighet att fördjupa sin kunskap kring sina egna känslor. Barnen har förhoppningsvis även fått en ökad förståelse för kompisars känslor. De har även reflekterat och dokumenterat sina upplevelser.

- **Utveckla sin förmåga att hantera oenigheter och konflikter.**

Barnen har fått vägledning och verktyg av pedagogerna att förebygga och kringgå konflikter. Genom att lära sig att säga: - ”Vi kan tycka olika!”, så har flera konflikter undvikits. Kompisböckerna har också varit en hjälp för barnen att hantera oenigheter. Pedagogerna har varit noggranna med att uppmuntra till goda handlingar.

- **Trygghet på hela förskolan, få en ökad förståelse för var trygghet är.**

Pedagogerna har kontinuerligt samtalat om trygghet, både i det vardagliga arbetet med barnen, men även i samlingsituationer. Vi har strävat efter att göra barnen mer medvetna om att trygghet kan vara olika för olika människor.

- **Olikheter finns i olika miljöer, sammanhang. Vi vill öka medvetenheten hos barnen att det finns olika familjekonstellationer.**

Ett gosedjur, ”Mjukis”, har fått följa med barnen hem och se hur barnen har det hemma. En dagbok har följt med där de fått skriva hur hans familj ser ut och vad de har för intressen i familjen. Sedan har vi läst upp detta på samlingen och låtit barnen få vara med och visa. Vi läser i böcker och pratar om att det finns olika familjekonstellationer, bland annat i boken ”Min familj” (Tidholm, 2009). Vi har även satt upp bilder som visar olika familjer i olika miljöer och samtala kring dessa.

- **Olikheter kan komplettera varandra, det är okej att tycka olika.**

Vi har samtalat med barnen om att vi kan hjälpa varandra genom att vi är olika, vi har olika egenskaper och vi kan olika saker. Vi har uppmärksamma barnens olikheter som positiva egenskaper.

- **Samarbetsövningar-/ utmaningar.**

Barnen har fått träna på att samarbeta genom olika övningar, exempelvis bygga höga torn tillsammans, måla gemensamma teckningar som handlar om samarbete. Barnen har även hittat på sagor parvis, ”Sagan om Pim”, och sedan haft målat en bild tillsammans till sagan. På gymnastiken har vi gjort olika samarbetsövningar, bland annat ”kompisgymnastik” som handlar om att hjälpa varandra.

- **Olika känslor kan se olika ut hos olika människor. Mina känslor accepteras och är viktiga.**

Vi har pratat om olika känslor tillsammans med barnen i vardagssituationer såsom vid samlingstillfällen. Vi har läst böcker om känslor, låtit barnen reflektera över böckernas innehåll, med fokus på känslor. Barnen har fått visa hur de ser ut när de känner olika känslor och vi har då tagit kort på dem. Barnen har även berättat eller ritat var i kroppen det känns när man känner en speciell känsla. Tillsammans har vi tittat på Evas känslokoll (urplay.se), sedan samtalat med barnen om vad vi sett och barnen har delat med sig av sina tankar. Vi har, bland annat genom en magnetsaga, uppmärksammat att vi kan känna olika känslor för samma saker exempelvis kan någon bli rädd medan en annan blir glad av samma sak. Vi har även dansat olika känslor till musik.

- **Teater i olika former, exempelvis innehållande med känslor.**

Vi har spelat teater/rollspel som handlar om att vi alla är olika och har olika känslor. En teater där barnen får vara med och säga: ”STOPP! - gör om och gör rätt” då de tyckte att det blev fel. Vi har spelat dockteater med hjälp av Babblarna-figurer som har olika känslor.

- **Möjlighet att fortsätta sin utveckling som individ utan begränsade normer och förväntningar.**

Vi har strävat efter att göra barnen medvetna om sin rätt att få vara som man vill och hjälpt dem att stå emot exempelvis gruppptryck samt att ge dem redskap för att våga säga nej/stopp, det kan vara genom att visa med sitt kroppsspråk (sätta upp en stopphand). All personal har läst delar ur boken ”Normkreativitet i förskolan” (Salmson & Ivarsson, 2015) och reflekterat över sitt eget handlande utifrån olika normer och förväntningar.

- **Konsekvenser av olika slags handlingar.**

Vi har låtit barnen reflektera och dokumentera hur de vill att en bra kompis ska vara. Vi har låtit barnen svara på frågor som: ”Hur sprider du glädje?” och ”Hur gör du förlåt?”.

- **Jag är värdefull.**

Vi har varit måna om att när barnen kommer till förskolan blir vi glada att ”just hen” kommer. Vi har samtalat med barnen på samlingar och i vardagliga situationer om att alla är lika värdefulla och unika. Ambitionen har även varit att stärka barnens självkänsla genom att uppmärksamma barnens positiva handlande och trygga barnet i sina känslor. Vi har lyssnat på barnen och visat respekt och uppmärksammat deras känslor. Barnen har gjort varsin ”identitetskarta” där de beskrivit sig själva och därmed förhoppningsvis blivit mer medvetna om sig själv och sina känslor.

Hur har arbetet dokumenterats/kommunicerats?

- Pedagoger och barn har tillsammans dokumenterat barnens tankar, kommentarer och resonemang. Tillsammans med barnen har vi tittat på dokumentationen och reflekterat kring det.
- Vi pedagoger har använt oss av dokumentationen som underlag för analys och utvärdering inom området.
- Alla barn har deltagit efter förmåga och intresse.
- Dokumentationen har suttit uppe på väggar och har lagts upp på Unikum för barn och vårdnadshavare, samt satts in i barnens portfoliopärmar.

Hur har vårdnadshavare varit delaktiga i processen? Vad har vi fått för respons?

Vi har introducerat temaområdet Lika-olika på föräldramöte i början av höstterminen.

Det digitala verktyget (unikum) har varit en bra hjälp i den systematiska uppdateringen om temaområdet för vårdnadshavare. Eftersom vi har en daglig kontakt med vårdnadshavare har vi även muntligt berättat om barnens dag/aktiviteter.

Via bloggen på Unikum har vi synliggjort undervisningen och vårdnadshavare har haft möjlighet att kommentera, där ser de också kopplingarna till läroplansmålen.

Vårdnadshavarna har fått möjlighet att utvärdera arbetet anonymt. De har även tillsammans i grupper (föräldramöte på våren) fått utvärdera arbetet med Örebromodellen – för en jämlik förskola. Responsen har varit väldigt positiv.

Frågeställningen på föräldramötet var: Vad tycker ni om förskolans arbete med *Örebromodellen – för en jämlik förskola?* (Bra/mindre bra)

Sammanfattning av svaren från vårdnadshavarna:

- Viktiga ämnen att fokusera och arbeta kring, för människosyn, för stämning och kultur i gruppen, men även för pedagoger att reflektera kring hur vi tänker och tycker.
- Långsiktigt tänkande.
- Utvecklar barnen i ämnet.

- Ett bra samarbete mellan avdelningarna.
- Resultat märks, barnen leker med varandra oavsett ålder/kön.
- Tydliga arbetsplaner.
- Bra arbete utifrån barnens nivå.

Vi ser dock att det är en del av vårdnadshavarna som inte läser alla blogginlägg, vilket vi inte kan styra över, men vi upplever ändå att dessa föräldrar är positiva över undervisningen då de uttrycker detta muntligt.

Hur har vi förhållit oss till tidsplanen?

Vi har arbetat med detta temaområde under hela läsåret, 2016/2017.

Tips på länkar

Tips på olika länkar när du letar efter material till Örebromodellen – för en jämlik förskola.

<http://jamstallt.se> På sidan finns tips och idéer samt checklistor kring jämställdhet och normkreativitet.

<http://unicef.se> Här kan ni bland annat ladda hem eller beställa material om Barnkonventionen.

www.raddabarnen.se Här finns bland annat material om ”Stopp min kropp”.

www.jagvillveta.se Material från Brottsoffermyndigheten.

www.olika.se Boktips med mera.

<http://extra.orebro.se/pedagogorebro> Tips i allmänhet inom förskola

<https://skolbanken.unikum.net/>

<http://www.do.se/> Diskrimineringsombudsmannen

<https://www.skolverket.se/skolformer/forskola>

**Örebromodellen – för en jämlik
förskola är framtagen av:**

Kastanjens förskola i Örebro